

М. П. Мовчан

УДК 070: 327. 82 (44)

"Le Monde" та "Le Monde diplomatique" – видатні представники дипломатичної преси Франції

У статті розглядаються дві французькі газети "Le Monde" (Світ) та "Le Monde diplomatique" (Дипломатичний світ), які є представниками дипломатичної преси Франції. Обидва видання популярні як у Франції, так і поза її межами і належать до міжнародної якісної преси.

The principle goal of this article is to introduce two French newspapers "Le Monde" (The World) and "Le Monde diplomatique" (The Diplomatic World), which are the representatives of the diplomatic press in France. The both of newspapers enjoy the popularity both in France and abroad and belong to the international quality press.

Щоденна газета "Le Monde" є найвидатнішим представником французької преси, яка розповсюджується по всій країні та належить до якісної національної преси. "Le Monde" має серйозну репутацію на міжнародній арені. Її вплив можна порівняти з такими великими англосаксонськими виданнями, як американська "New York Times", лондонська "The Times" або щотижневик "The Economist". Газета "Le Monde", на відміну від багатьох представників французької преси, "вийшла" не з руху Опору, а за бажанням міністрів (особливо християнських демократів) з Тимчасового уряду Французької республіки, які воліли, щоб була відроджена велика загальнонаціональна газета, така ж престижна, як і щоденна "Le Temps" ("Час") до війни. Головним ініціатором створення "Le Monde" став генерал Де Голль. Видання було створено 18 грудня 1944 року. А вже 19 грудня вийшов перший номер газети. Засновником і головним редактором газети став Юбер Бев-Мері (1902-1989) [2]. Це видатна постать як у французькій журналістиці, так у науці й політиці. З 1928 до 1939 року він був директором юридичного відділу Інституту Франції в Празі. Паралельно він працював кореспондентом "Le Temps" в Чехословаччині. Свій пост кореспондента він залишив у 1938 році через те, що був незгодний з політикою газети, яка підтримувала "Мюнхенську змову". Під час окупації Франції, Бев-Мері був членом руху Опору. А після

звільнення країни, він став головним редактором щотижневика "Le Temps present" ("Сучасний час") у 1944 році. Беручи до уваги, що "Le Temps" не мала дозволу на вихід через співробітництво з режимом Віші, її місце зайняв "Le Monde", який успадкував матеріально-технічне обладнання, кореспондентські пункти і частину персоналу.

Незважаючи на те, що "Le Monde" був створений як офіційний друкований орган уряду і тому повинен був, звичайно, висвітлювати офіційну точку зору, Бев-Мері прагнув, щоб газета все ж таки мала дух незалежності. Бев-Мері мав великий авторитет у середині газети. Він зробив з "Le Monde" впливове серйозне якісне видання не тільки у Франції, але й на міжнародній арені. Редакція газети "Le Monde" була сформована переважно з журналістів "Le Temps", яка була створена в 1829 році.

Необхідно зазначити, що "Le Monde" частково відмовився від фінансової допомоги державної влади, яку, в принципі, отримували всі газети, які вийшли з руху Опору, і проводив розумну політику фінансової рівноваги. Потім газета перейшла на самофінансування, приділяючи велику увагу рекламі, яка приносила чималі прибутки. Звичайно, що така політика забезпечувала виданню чітку економічну незалежність, а це, у свою чергу, було важливою умовою політичної незалежності. У "Le Monde" були й свої конкуренти. Події в Індокитаї та Алжирі у 50-х роках спричинили

політичні атаки на газету, яка виступала за надання незалежності як Індокитаю, так і Алжиру. Така політична позиція видання призвела до того, що багато промислових та фінансових кіл, які мали з газетою рекламні контракти та інші угоди, їх анулювали і в свою чергу надали кошти для щоденної газети "L'Information" ("Інформація"), яку планувалося зробити конкурентоспроможною "Le Monde". Нова спроба створити конкурента газеті "Le Monde" була зроблена у 70-х роках. З цією метою була створена газета "J'informe" ("Я інформую"), яка виходила з 20 вересня до 20 грудня 1977 року. Але й це видання не стало конкурентом "Le Monde", що міцно тримала репутацію впливового політичного видання.

У грудні 1969 року з нагоди 25-річчя створення газети "Le Monde" пішов у відставку її директор та засновник Юбер Бев-Мері. Його особистий престиж та позиція щодо розвитку газети допомогли йому захищати її незалежність, незважаючи на постійний тиск різних політичних сил та угруповань, які намагалися контролювати видання. Ставлення до роботи, до своїх журналістів та професіоналізм Бев-Мері зробили з нього символ, на який рівнялися журналісти газети "Le Monde". Після того, як Бев-Мері пішов у відставку, на посаді директора "Le Monde" його змінив Жак Фове, який очолював видання до 1982 року. У липні цього ж року директором став Андре Лоранс.

"Le Monde" – це не тільки друковане видання, але й велике фінансове підприємство. Починаючи з 1952 року, журналісти "Le Monde" беруть участь через посередництво Товариства редакторів, яке об'єднує журналістів газети у володінні капіталом підприємства, що поділяється на три групи. Перша група – це засновник видання. У другу групу входять працівники штату газети. І третя група – керівник газети.

Незважаючи на те, що у 1952–1953 роках наклад газети трохи знизився, політичні атаки проти "Le Monde" не вплинули негативно ні на його читацьку аудиторію, ні на кількість продажу примірників газети. Якщо за станом на 1945 рік тираж газети складав

100 тис. примірників, то восени 1973 року наклад видання перевищував 500 тисяч [6]. За цей період "Le Monde" модернізував свою матеріально-технічну базу та придбав другу друкарню. За станом на 1973 рік у виданні працювали 1120 фахівців, з яких 158 були журналістами.

У 1980 році значно збільшилася читацька аудиторія газети "Le Monde". Насамперед через те, що зменшилася загальна кількість читачів щоденних газет "France-Soir" ("Вечірня Франція") і "Le Parisien" ("Парижанин"), а також конкурента "Le Monde" газети "Le Figaro" ("Фігаро"). Але з 1981 року фінансове становище "Le Monde" значно ускладнилося. Далися ознаки фінансові втрати, і вже 1982 року наклад видання знизився до 371261 примірника. Це в свою чергу спричинило скорочення рекламних оголошень та маленьких анонсів на сторінках газети. У січні 1985 року на посаду директора "Le Monde" був обраний Андре Фонтан, який змінив на цій посаді Андре Лоранса. Андре Фонтан здійснив реформи, зокрема, модернізував виробництво та провів комп'ютеризацію редакції, що дозволило газеті зміцнити свої позиції. У вересні 1985 року намітилася фінансова стабілізація, що в свою чергу уможливило реалізацію деяких нових проектів у газеті. У січні 1986 року був створений додаток до газети в провінції Рон-Альп та телематична служба "Le Monde". Була введена рубрика "Le Monde Entreprises" ("Діловий "Ле Монд"). З 1987 року почав потроху збільшуватися наклад видання. Крім того, була модернізована друкарня газети в Іврі (передмістя Парижа). У 1991 році новим директором "Le Monde" став Жак Лезурн, який уповільнив упровадження реформ. Але у січні 1995 року, коли новим директором "Le Monde" став Жан-Марі Коломбані, газета дістала друге дихання. Вона стала динамічнішою, почалося омолодження кадрів, розширилися і зміцнилися відділи міжнародної та внутрішньої політики, були створені нові рубрики "Горизонти" і "Дебати", де друкуються аналітичні матеріали на суспільно-політичні, економічні та інші теми. Незважа-

ючи на те, що "Le Monde" є офіційною урядовою газетою, Коломбані намагався зміцнити її політичну та економічну незалежність, що піднесло її авторитет як серйозної якісної газети для політиків і дипломатів, промисловців і фінансистів, журналістів, викладачів і студентів, для інтелектуалів як Європи, так і всього світу.

У газеті "Le Monde" введено посаду медіатора, який є своєрідним посередником між газетою і читачами з метою підтримання постійного діалогу. У виданні також існує Документаційний центр – електронний архів, де працюють журналісти і науковці. Крім того, підприємство "Le Monde" видає щотижневик, призначені для абонентів за кордоном, та кілька щомісячних видань: "Le Monde diplomatique" ("Дипломатичний світ"), "Le Monde des philatelists" ("Світ філателістів"), "Le Monde de l'education" ("Світ освіти"), "Dossiers et documents du Monde" ("Досьє і документи газети "Ле Монд").

Від часу створення газети "Le Monde" у грудні 1944 році і донині політичні сили Франції змагаються за зміцнення свого впливу на цей важливий друкований орган. Головна боротьба точиться між "правими" і "лівими" – голлістами і соціалістами. Як зазначалося, газета була створена за ініціативою правих сил, але поступово "лівими" вдалося встановити контроль над виданням. Надто контроль зміцнився за президентства соціаліста Франсуа Мітерана (1981–1995). Крім того, на політичну спрямованість видання "Le Monde" суттєво впливають також і особливості внутрішньої політики країни, що полягають у так званому "cohabitation". Термін "cohabitation", який перекладається як "співіснування", означає ситуацію у внутрішньополітичному житті Франції, коли президент і прем'єр-міністр належать до протилежних політичних партій і угруповань. Наприклад, "лівий" президент і "правий" прем'єр-міністр, або навпаки. Таких випадків у П'ятій республіці було достатньо. Наприклад, у середині 80-х років голліст Жак Ширак був прем'єр-міністром при президенті-соціалістові Франсуа Мітерані. Потім на по-

чатку 90-х років "правий" Едуард Балладюр був прем'єром при "лівому" Мітерані. До президентських виборів у Франції у квітні-травні 2002 року в країні тривало "cohabitation", коли президент-голліст Жак Ширак мав співіснувати з прем'єром-соціалістом Ліоном Жоспенем. Звичайно, що в цих умовах "праві" намагалися встановити свій контроль над урядовою газетою "Le Monde", а "ліві" втримати і зберегти свої позиції у виданні. Щодо зовнішньополітичної орієнтації цього видання та висвітлення проблем європейської безпеки (такі, наприклад, як розширення НАТО або формування Спільної Зовнішньої і Оборонної Політики ЄС), то тут газета намагався реалізовувати та відстоювати національні інтереси Франції на європейській і міжнародній арені. При цьому проблема "cohabitation" суттєво впливає на тематику і політичну спрямованість публікацій.

"Le Monde diplomatique" є філіалом концерну французької газети "Le Monde". Проте "Le Monde diplomatique" має свою незалежну позицію та концепцію розвитку. Цей щомісячник був створений у 1953 році з метою забезпечення спеціальною аналітичною інформацією з різноманітних міжнародних і зовнішньополітичних проблем урядові і дипломатичні кола Франції та дипломатичні представництва країни за кордоном.

Створення цього видання було зумовлено часом. Франція, яка після другої світової війни стала фактично одним із головних ідеологів європейської інтеграції, яка допомогла інтегрувати і повоєнну Німеччину в Європу, потребувала друкованого органу, з одного боку, для інформування європейських і світових політичних кіл про розвиток як французької зовнішньої політики, так і політичної і воєнної ситуації в інших державах, а з іншого – через "Le Monde diplomatique" Франція намагалася впливати на дипломатичні кола закордонних країн, відстоюючи французькі національні інтереси [4]. Треба наголосити, що у той період Франція вела колоніальну війну в Індокитаї та намагалася зберегти свої колонії у Північній та Центральній Африці.

З самого початку свого існування "Le Monde diplomatique" щомісяця подавав цікаві та якісні аналітичні матеріали на міжнародну і зовнішньополітичну проблематику, інтерв'ю з відомими політиками і політологами. Сьогодні газета стала авторитетним виданням, на яке посилаються і яке цитують. "Le Monde diplomatique" став своєю енциклопедією для фахівців міжнародної політики. Його наклад складає майже 185 тис. примірників і з кожним роком він все більше зростає. Це видання стало настільною книгою не тільки в міністерстві закордонних справ Франції та у французьких дипломатичних представництвах за кордоном, але майже у всіх дипломатичних відомствах різних країн світу. Цей факт свідчить зайвий раз про якість і аналітичність "Le Monde diplomatique".

Незважаючи на те, що "Le Monde diplomatique" належить концерну "Le Monde", він має певну політичну незалежність. У публікаціях щомісячника обстоюється, насамперед, офіційна зовнішня політика країни. "Le Monde diplomatique" має невеликий штат. Крім головного редактора та його

заступників, у газеті працюють від 10 до 15 журналістів, які здійснюють обробку та редагування матеріалів. Для газети переважно пишуть автори: політологи, журналісти-міжнародники, дипломати, політики, військові експерти. Друкується багато інтерв'ю з президентами і прем'єр-міністрами, міністрами закордонних справ. "Le Monde diplomatique", як зазначають самі співробітники, є газетою, яку роблять фахівці для фахівців, і де друкуються фахівці.

1. *"Frankreich", Ministere des Affaires Etrangeres. – Paris, 1999.*

2. *Pierre Albert "La Presse", Presses Universitaires de France. – Paris, 1991. – P. 84.*

3. *Fernand Terrou, "L'information", Presses Universitaires de France. – Paris, 1992.*

4. *Marieluise Christadler, Henrik Uterwedde, "Laenderbericht Frankreich". – Bonn, 1999. – P. 521.*

5. *"L'etat de la France et de ses habitants", Edition 1989, sous la direction de Minelle Verdie. – Paris, 1989.*

6. *"France", Ministere des Affaires Etrangeres, – Paris, 1995. – P. 241.*